

Τρίτη, 3 Ιουνίου 2003
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΑ

ΟΜΑΔΑ Α'

ΘΕΜΑ Α1

A.1.1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τα γράμματα της Στήλης Α και δίπλα στο καθένα από αυτά τον αριθμό της πρότασης από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί σωστά.

Στήλη Α	Στήλη Β
α. Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ, 1923)	1. Ιδρύθηκε με βάση το άρθρο 11 της Σύμβασης της Λοζάνης.
β. Πατριαρχική Επιτροπή (1918)	2. Ανήγειρε ξύλινα παραπήγματα για την προσωρινή στέγαση των προσφύγων.
γ. Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων (1922)	3. Ιδρύθηκε με πρωτοβουλία της ΚΤΕ.
δ. Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής (1923)	4. Ιδρύθηκε με βάση τη Συμφωνία της Άγκυρας.
	5. Είχε σκοπό να οργανώσει τον επαναπατρισμό των εκτοπισμένων.

[Μονάδες 8]

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

α. 3, β. 5, γ. 2, δ. 1

A.1.2. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών όρων:

- Εθνικές γαίες
- Φεντερασιόν
- Ομάδα των Ιαπώνων

[Μονάδες 12]

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

- α. **Εθνικές γαίες** (σελ 25 σχολ βιβλίου): Οι ακίνητες, κτηματικές ιδιοκτησίες των Οθωμανών στις περιοχές που περιήλθαν στον έλεγχο του ελληνικού κράτους. Η γη αυτή ανήκε είτε στο Οθωμανικό δημόσιο, είτε σε μουσουλμανικά ιδρύματα, είτε σε ιδιώτες, ως ιδιοκτησία ή ως δικαίωμα νομής (εκμετάλλευσης). Οι περιουσίες αυτές περιήλθαν στην κυριότητα του ελληνικού κράτους «επαναστατικά δικαίω», δηλ. με βάση το δίκαιο της Επανάστασης. Απετέλεσαν το μόνο, ουσιαστικά, κρατικό κεφάλαιο κατά τη διάρκειά της και χρησιμοποιήθηκαν **α)** ως υποθήκη για τη σύναψη δανείων, **β)** ως μέσα εξασφάλισης εσόδων, μέσω της εκποίησης (= πώλησής) τους].
- β. **Φεντερασιόν** (σελ. 48 σχολικού βιβλίου): Μια μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της Θεσσαλονίκης, που μετά τους Βαλκανικούς πολέμους και την ενσωμάτωση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα (μιας πόλης με σημαντικό, για τα μέτρα της περιοχής, βιομηχανικό υπόβαθρο και με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα), απετέλεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα.
- γ. **Ομάδα των Ιαπώνων** (σελ. 88 σχολ. βιβλίου): Ομάδα βουλευτών, με επικεφαλής το Δημήτρη Γούναρη, που ιδρύθηκε το 1906. Επίκεντρο της κριτικής της στάθηκε η αδυναμία του πολιτικού συστήματος να προσαρμοστεί στις εξελίξεις της κοινωνίας. Η ομάδα αυτή δεν μπόρεσε να επιβιώσει και διαλύθηκε το 1908. Απετέλεσε, πάντως, το μοναδικό νέο πολιτικό στοιχείο έως το 1909.

ΘΕΜΑ Α2

A.2.1. Ποιες ήταν οι συνέπειες των Βαλκανικών Πολέμων για την εθνική οικονομία;
[Μονάδες 15]

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

σελ. 51 σχολικού βιβλίου: Το κόστος των Βαλκανικών πολέμων ... , ο Α' Παγκόσμιος πόλεμος. [Χωρίς να είναι απαραίτητο να αναφερθεί το κομμάτι :Το κύριο πρόβλημα.... Εβραίοι].

A.2.2. Ποιες ήταν οι επιπτώσεις από την άφιξη των προσφύγων μετά τη Μικρασιατική καταστροφή στον τομέα της βιομηχανίας;
[Μονάδες 15]

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

σελ. 170-171 σχολικού βιβλίου: Η άφιξη ετοιμών ενδυμάτων.

ΟΜΑΔΑ Β'

ΘΕΜΑ Β1

Επισημαίνοντας χωρία των παρακάτω κειμένων και αξιοποιώντας τις ιστορικές γνώσεις σας, να εξηγήσετε τις συνθήκες ανάδειξης της «νέας γενιάς» μετά την παρακμή των ξενικών κομμάτων και τα αιτήματα που αυτή προέβαλε.

[Μονάδες 25]

Κείμενο Α'

Περί το τέλος της βασιλείας του Όθωνος θα εμφανισθούν αι νέαι πολιτικά δυνάμεις, προερχόμεναι εκ της μετεπαναστατικής γενεάς, η οποία, εμποτισμένη με τας εξελισσομένας εις την Ευρώπην φιλελευθέρως ιδέας, θα αναλάβη το έργον της ολοκληρώσεως της Δημοκρατίας. Αι δυνάμεις αυταί θα επιτύχουν και την έξωσιν του Όθωνος (...).

Ο ελληνικός λαός, υπό την ηγεσίαν της μεταπελευθερωτικής γενεάς, διεξεδίκει αποφασιστικώς την πλήρη ανεξαρτησίαν του. Οι επί κεφαλής της Επανάστασεως του 1862 ήσαν νέοι επηρεασμένοι βαθύτατα από τας φιλελευθέρως ιδέας. Εξ άλλου κατά την διαρρεύσασαν τριακονταετίαν, η πληθυσμική σύνθεσις της Ελλάδος είχε υποστή τοιαύτην εξέλιξιν (...) ώστε υφίσταντο, πλέον, νέα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά δεδομένα. Ακόμη και η αναλογία μεταξύ πληθυσμού της υπαίθρου και αστικών κέντρων είχε ουσιωδώς μεταβληθή εις βάρος του πρώτου. Τέλος, είχε αρχίσει να διαμορφούται ηγετική τάξις, τελείως διάφορος της προελθούσης εκ του αγώνος της ανεξαρτησίας.

Γρηγόριος Δαφνής, *Τα ελληνικά πολιτικά κόμματα, 1821-1961*, σσ. 54 και 59.

Κείμενο Β'

Μετά το τέλος του Κριμαϊκού Πολέμου (...), το αντιδυναστικό ρεύμα δυνάμωσε, για να κορυφωθεί κατά την τριετία 1859-1862. Με αφορμή διώξεις εναντίον φιλελευθέρων διανοουμένων, όπως ο Αλεξ. Σούτσος (Φεβρουάριος 1859), και με ενεργό συμμετοχή της «χρυσής» φοιτητικής νεολαίας της εποχής (...) η αντιπολίτευση κατά του Όθωνα γενικεύτηκε, παρασέρνοντας μια πλειάδα ετερογενών πολιτικών και στρατιωτικών στοιχείων που, για διαφορετικούς λόγους, επιζητούσαν την απομάκρυνση της δυναστείας.

Νίκος Κ. Αλιβιζάτος, *Εισαγωγή στην ελληνική συνταγματική ιστορία*, σ. 71.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Κατά την περίοδο της συνταγματικής μοναρχίας (1844-1864), τα τρία ξενικά κόμματα έδειξαν συμπτώματα στασιμότητας και δεν ανταποκρίθηκαν στις νέες συνθήκες, κάτι που τα οδήγησε σε παρακμή.

Κατά την περίοδο του Κριμαϊκού πολέμου, το αγγλικό και το γαλλικό κόμμα έχασαν τη εμπιστοσύνη των οπαδών τους, μετά τη βίαιη συμπεριφορά της Αγγλίας και της Γαλλίας απέναντι στην Ελλάδα, με το ναυτικό αποκλεισμό της χώρας. Είχε

προηγηθεί και η υπόθεση Πατσίφικο, η οποία είχε δυσχεράνει τις σχέσεις των χωρών. Το ρωσικό κόμμα είχε κάποια κέρδη από αυτό. Η ήττα όμως της Ρωσίας στον Κριμαϊκό πόλεμο συνέβαλε στην αποδυνάμωση του κόμματος, το οποίο σταδιακά εξαφανίστηκε από την πολιτική σκηνή.

Η παρακμή των ξενικών κομμάτων συμπίπτει με την ανάδειξη μιας νέας γενιάς ανθρώπων με εντελώς διαφορετική νοοτροπία και καταβολές. Οι ηγετικές προσωπικότητες των ξενικών κομμάτων είχαν βιώσει την Επανάσταση και η νοοτροπία τους, τα ιδανικά τους, οι απόψεις τους είχαν διαμορφωθεί στην προεπαναστατική περίοδο. Για την αμέσως επόμενη γενιά, η Επανάσταση ανήκε στην ιστορία. Η γενιά αυτή βίωνε ραγδαίες αλλαγές λόγω των συχνών πολιτικών μεταβολών και της οικονομικής και τεχνικής ανάπτυξης, που ακολουθούσαν πρωτόγνωρους ρυθμούς. Η οικονομική και κοινωνική μεταβολή είχαν ως συνέπεια την εκ θεμελίων μεταβολή της αντίληψης για τη ζωή. Οι άνθρωποι σταμάτησαν να ζουν όπως οι πρόγονοί τους. Αυξήθηκε ο αστικός πληθυσμός, ο οποίος βρισκόταν πιο κοντά στα κέντρα λήψης αποφάσεων και είχε μεγαλύτερη δυνατότητα ενημέρωσης για τις εξελίξεις. Εντυπωσιακή ήταν επίσης και η μείωση των αναλφαβήτων στον ανδρικό πληθυσμό. Η σχετικά γρήγορη διάδοση της παιδείας αύξησε τις κοινωνικές εντάσεις. Οι απαιτήσεις των ανθρώπων αυξήθηκαν. Ακόμη και οι ημιμαθείς άρχισαν να επικρίνουν τις δυσλειτουργίες του κράτους και την καθυστέρηση σε σχέση με τις χώρες της Δύσης, ενώ εντάθηκε η επιθυμία για συμμετοχή στα πολιτικά πράγματα. Η νέα γενιά δεν είχε τις εμπειρίες της προηγούμενης (τουρκοκρατία, επανάσταση, αντιβασιλεία, βοήθεια των Δυνάμεων σε κρίσιμες στιγμές) και αποστασιοποιήθηκε από τις αντιπαραθέσεις που κυριαρχούσαν στην προηγούμενη γενιά και από τα κόμματα που τις εξέφραζαν. Μέσα από αυτή τη «νέα γενιά», αναδείχθηκε και μια νέα ηγετική τάξη, εντελώς διαφορετική από τις προηγούμενες, όπως επισημαίνεται και στο κείμενο Α'. Επιπλέον, και με βάση το παραπάνω κείμενο, αυτές οι νέες ανερχόμενες πολιτικές δυνάμεις ήταν εμποτισμένες με τις φιλελεύθερες ευρωπαϊκές ιδέες και είχαν ως στόχο την ολοκλήρωση της δημοκρατίας και την πλήρη ανεξαρτησία του ελληνικού λαού.

Στη συνέχεια, σελ. 77-78 σχολικού βιβλίου, Η νέα γενιά... Κουμουνδούρος. Μάλιστα, στο κείμενο Β', αναφέρεται και το γεγονός των διώξεων εναντίον φιλελεύθερων διανοουμένων, όπως ο Αλέξ. Σούτσος (Φεβρουάριο 1859), ως αφορμή για τη γενίκευση της αντιπολιτευτικής δράσης κατά του Όθωνα, καθώς και η ενεργός συμμετοχή της νεολαίας σε αυτήν. Επισημαίνεται επίσης η συμμετοχή ετερογενών και ετερόκλητων στοιχείων σε αυτή την αντιπολιτευτική δραστηριότητα. Έτσι, σελ. 78 Το Φεβρουάριο του 1862 ...τη χώρα.

ΘΕΜΑ Β2

Επισημαίνοντας χωρία του παρακάτω κειμένου και αξιοποιώντας τις ιστορικές γνώσεις σας, να εξηγήσετε τις απόψεις του Ε. Βενιζέλου σχετικά με την πολιτική του βασιλιά Κωνσταντίνου το 1915-1916.

[Μονάδες 25]

Κείμενο**Ομιλία του Ελευθερίου Βενιζέλου προς τον αθηναϊκό λαό, 14 Αυγούστου 1916:**

Συνιστώ προς υμάς να συγκροτήσετε ολιγομελή αντιπροσωπείαν (...) η οποία, παρουσιαζομένη προς την Α. Μεγαλειότητα, να είπη προς Αυτόν ταύτα περίπου:

Βασιλεύ!

Έγινες θύμα ανθρώπων, οι οποίοι (...) δεν εδίστασαν να καπηλευθούν την προς το Στέμμα ευλάβειαν και την προς το πρόσωπόν Σου αγάπην του Λαού (...).

Έγινες θύμα των στρατιωτικών συμβούλων Σου, οι οποίοι με την στενότητα της στρατιωτικής των αντιλήψεως και με τον πόθον της εγκαθιδρύσεως μιας απολυταρχίας, η οποία θα καθίστα αυτούς ουσιαστικώς κυρίους της καταστάσεως, σ' έπεισαν ότι η Γερμανία θα εξέλθη νικήτρια εκ του Ευρωπαϊκού πολέμου.

Έγινες τέλος θύμα της ιδικής Σου φυσικής άλλως τε και ανθρωπίνης αδυναμίας. Συνειθισμένος να θαυμάζης παν ό,τι Γερμανικόν, εκπεπληγμένος ενώπιον της απαραμίλλου στρατιωτικής και άλλης παντοδαπής Γερμανικής οργανώσεως, δεν είστευσες μόνον εις την Γερμανικήν νίκην, αλλά και ηυχήθης αυτήν, ελπίζων να δυνηθής μετ' αυτήν να συγκεντρώσης εις χείρας Σου όλην την κυβερνητικήν εξουσίαν και να θέσης ουσιαστικώς κατά μέρος το ελεύθερον πολίτευμά μας.

Στ. Στεφάνου (επιμ.), *Τα κείμενα του Ελευθερίου Βενιζέλου*, τόμος Β', σ. 227

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από ομιλία του Βενιζέλου προς τον αθηναϊκό λαό τον Αύγουστο του 1916 και, επομένως, εντάσσεται ιστορικά στην περίοδο του Εθνικού Διχασμού. Όπως γνωρίζουμε, στα μέσα του 1916 το Κοινοβούλιο χάθηκε ουσιαστικά από το προσκήνιο. Το κλίμα της εποχής επέτρεψε να συμμετάσχουν στη διαμάχη και στρατιωτικοί, οι οποίοι δημιούργησαν δύο οργανώσεις αντίθετες μεταξύ τους, ανάλογα με το αν τα συμφέροντα κάθε ομάδας εξυπηρετούνταν από τον πόλεμο ή την ουδετερότητα. Στις 26 Σεπτεμβρίου ο Βενιζέλος συγκρότησε δική του κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη.

Ήδη από το 1913, το βασιλιά Γεώργιο Α' είχε διαδεχθεί στο θρόνο ο Κωνσταντίνος, στον οποίο ο Βενιζέλος τον επόμενο χρόνο παραχώρησε το αξίωμα του αρχιστράτηγου. Μέχρι το 1915 οι δύο ισχυρές προσωπικότητες δεν ήρθαν σε σύγκρουση. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης αναγνώριζαν στο βασιλιά το δικαίωμα να επιβάλλει τη δική του άποψη για την εξωτερική πολιτική, παραβλέποντας ότι κάτι τέτοιο ήταν αντισυνταγματικό. Αυτό ενίσχυσε τους εχθρούς της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, προ πάντων έναν κύκλο αντιδημοκρατικών αξιωματούχων.

Με αφορμή τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, εκφράστηκαν διαφορετικές απόψεις ως προς τη σκοπιμότητα ή μη της συμμετοχής της Ελλάδας στον πόλεμο. Οι Φιλελεύθεροι τάσσονταν υπέρ της συμμετοχής στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ, επειδή προσδοκούσαν ότι μ' αυτό τον τρόπο η Ελλάδα θα είχε εδαφικά οφέλη. Ο βασιλιάς και το Γενικό Επιτελείο είχαν διαφορετική εκτίμηση. Θεωρούσαν ανεύθυνη τη θέση των Φιλελευθέρων, εκτιμώντας ότι η έκβαση του πολέμου ήταν αβέβαιη και θα μπορούσαν να νικήσουν οι Κεντρικές Δυνάμεις. Δεδομένης της κυριαρχίας της Αγγλίας στην Ανατολική Μεσόγειο, και παρά τους δεσμούς του με τη Γερμανία, ο

Κωνσταντίνος δεν μπορούσε να ζητήσει συμμετοχή στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων, γι' αυτό έλαβε θέση υπέρ της ουδετερότητας της Ελλάδας. Η εμμονή του Κωνσταντίνου στη θέση αυτή, τον οδήγησε να δράσει με τρόπο που υπέσκαπτε τα θεμέλια του πολιτικού συστήματος. Ο βασιλιάς, χωρίς να στερείται πατριωτικών κινήτρων, ανέπτυξε μυστική διπλωματία εν αγνοία της κυβέρνησης, καταφεύγοντας ακόμη και σε παράνομα μέσα (π.χ. παράδοση απόρρητων διπλωματικών εγγράφων στους Γερμανούς). Το 1915 προκάλεσε δύο φορές την παραίτηση της κυβέρνησης Βενιζέλου.

Όπως παρατηρούμε κι στο δοθέν παράθεμα, ο Βενιζέλος, με αυστηρό ύφος, επικρίνει τις ενέργειες στις οποίες προέβη ο βασιλιάς Κωνσταντίνος το 1915-1916. Θεωρεί ότι ο βασιλιάς υπήρξε θύμα ανθρώπων που καπηλεύθηκαν την αγάπη του λαού προς το πρόσωπό του· ότι η ευπειθειά του από τη μια στους στρατιωτικούς του συμβούλους, ανθρώπους κατά το Βενιζέλο με στενότητα και "στενομυαλιά" ως προς τα στρατιωτικά θέματα, που αποσκοπούσαν στην εγκαθίδρυση απολυταρχικού καθεστώτος, καθώς και στο να καταστούν κύριοι της καταστάσεως και η δική του προσωπική αδυναμία από την άλλη, που έγκειται στο θαυμασμό του προς «παν ό,τι Γερμανικόν», τον οδήγησαν όχι απλώς στην πεποίθηση, αλλά και στην επιθυμία για τη νίκη της Γερμανίας στο Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Κατά την άποψη του Βενιζέλου, τα φιλογερμανικά αισθήματα του βασιλιά συνδέονταν με την επιθυμία του να συγκεντρώσει στα χέρια του όλη την κυβερνητική εξουσία και να θέσει εκποδών το «ελεύθερο», δημοκρατικό πολίτευμα.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να πούμε ότι βάσει των παραπάνω θέσεων του Βενιζέλου μπορεί να γίνει κατανοητή και η πολιτική που ακολούθησε ο Κωνσταντίνος κατά την περίοδο 1915-1916, που είχε ως συνέπεια το να οδηγηθεί η χώρα στον εθνικό διχασμό.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Αξιολόγηση Ομάδας Α': Τα θέματα κρίνονται προσिता στον καλά προετοιμασμένο μαθητή. Ήταν σαφώς διατυπωμένα, χωρίς δυσκολίες κατανόησης, με αναφορές σε συγκεκριμένα σημεία του βιβλίου. Αξίζει, όμως, να αναφερθεί ότι κάποια από τα θέματα έχουν τεθεί τις προηγούμενες χρονιές (ιδιαίτερα η "Ομάδα των Ιαπώνων", που είχε ζητηθεί και στις Εξετάσεις του 2001, με την ίδια μορφή ερώτησης), πράγμα που αποδεικνύει για άλλη μια φορά ότι δεν πρόκειται να γράψει καλά ο μαθητής που κάνει επιλογή διαβάσματος.

Αξιολόγηση Ομάδας Β': Τα θέματα απαιτούν τη βαθύτερη κατανόηση του γνωστικού αντικείμενου, την ανάκληση και σύνθεση γνώσεων. Και στα δύο θέματα ο μαθητής οφείλει να τεκμηριώσει την απάντησή του και με αναφορά σε συγκεκριμένα χωρία των παραθεμάτων που δίνονται.

Συνολική αξιολόγηση: Τα θέματα καλύπτουν ένα σημαντικό τμήμα της ύλης και απαιτούν σχετική αξιοποίηση της κριτικής ικανότητας των μαθητών. Πάντως, είναι προσिता για το διαβασμένο μαθητή. Ο καλά προετοιμασμένος μαθητής μπορεί να αντεπεξέλθει στην εξέταση.